

יגלח את השני, והשני את הראשון, **ואם לאו, מגלחין הם נזירים אחרים.**

ואם אכן כן הדבר כהלכל שאמרנו, תיקשי:

בשלמא בתראה [האחרון] יכול לצאת ידי חובתו בגילוחו של הראשון, משום **דאיכא קדמאה קמיה** [משום שהראשון מוכן לפניו בשעת התחייבות השני, שהרי כבר נזיר הוא], כלומר: כשאמר השני "ועלי לגלח נזיר" דהיינו את אחד הנזירים, היתה דעתו שאם ירצה יגלח את הנזיר הזה העומד בפניו, שכבר מוכן הוא לחיוב קרבנות נזירות לכשתיגמר נזירותו.

אלא קדמאה [הראשון] למה יכול הוא לקיים את התחייבותו בגילוחו של השני! ? והרי בשעה שאמר הראשון "ועלי לגלח נזיר" **מי איכא בתראה קמיה** [וכי היה כבר השני מוכן בנזירותו לפניו], והרי עדיין לא נזר כלל בנזירות! ?

ולדברך היה לנו לומר שקיבל הראשון על עצמו לגלח רק את אחד מן הנזירים אשר נזרו כבר בשעת קבלתו, ולא לגלח את זה שעדיין לא נזר באותה שעה! ?

אלא בהכרח **דהכי קאמר מי שקיבל עליו יב-ב** לגלח נזיר: **אי משכחנא דהוי נזיר אגלחיה**, כלומר: אם אמצא נזיר כלשהו בשעה שאבוא לקיים את התחייבותי — אגלחנו, ואף שעדיין לא נזר.

ואם כן **הכא** — גבי משלח השולח את שלוחו לקדש לו אשה — **נמי נאמר**, שאין דעת המשלח דוקא על נשים המוכנות כבר עתה לקדושין, אלא **הכי קאמר** ליה המשלח

והטעם שאין השליח יכול לקדש את מי שהיתה נשואה לאיש בשעת מינוי השליחות, אף שבשעה שהשליח בא לקדשה הרי היא פנויה לקדושין, כי אומדנא היא שאמדו חכמים דעתו של משלח:

דכי משוי איניש שליח במילתא דקיימא קמיה [אין דעתו של אדם לבקש משלוחו לעשות דבר, אלא אם כן אותו דבר עומד מוכן לפניו לעשותו עכשיו], כלומר: הממנה שליח שיקדש לו אשה, אין דעתו אלא על אשה שבשעת מינוי השליחות ראויה היא שיבצע בה השליח את שליחותו, דהיינו נשים שהן פנויות בשעת מינוי השליחות, שכבר ראויות הן לקידושין.

אבל **במילתא דלא קיימא קמיה** [בדבר שאינו מוכן לפניו לעשותו], וכגון אשה שהיא נשואה לאיש בשעת מינוי השליחות, ובשעה זו אין היא ראויה לבצע בה את השליחות, **לא משוי שליח**. אין דעתו של המשלח עליה כלל, ואין השליח יכול לקדשה לו בשליחותו.

ומקשה הגמרא על יסוד זה, בהנחה, שאם אכן כלל זה תקף לגבי שליחות, כן יהיה הדבר גם במי שקיבל עליו לגלח נזיר כל שהוא, שאין דעתו לקיים את התחייבותו, אלא בנזיר שנזר כבר ומוכן הוא — בשעת התחייבותו — לבצע בו את התחייבותו, אבל אין דעתו לקיים את התחייבותו בנזיר שעדיין לא נזר כלל; וכיון שכן תיקשי מהא **דתנן במשנתנו**:

האומר: **"הריני נזיר ועלי לגלח נזיר"**, **ושמע חבירו ואמר "ואני, ועלי לגלח נזיר"**, **אם היו פקחין מגלחין זה את זה**, כלומר: הראשון

במילתא דמצי עביר המשלח השתא [בדבר שהיה יכול המשלח לעשות עכשיו בשעת מינוי השליחות], דהיינו לקדש אשה פנויה, שאף המשלח היה יכול לקדשה עתה.

אבל במילתא דלא מצי עביר ליה המשלח השתא, שהיא אשת איש ואינה ראויה לקדושין, ואפילו לקדשה לאחר זמן אין היא ראויה, שאין אדם מקדש דבר שלא בא לעולם, (2) לא מצי משוי המשלח שליח לקדשה, ואפילו לקדשה כשתתגרש.

א. אשה שנדרה נדר שהוא עינוי נפש עבורה, או שנדרה נדר בדברים שבינה לבין בעלה, הרי הבעל יכול להפר את נדרה.

ב. רצה הבעל הרי הוא "מקיים" את נדרי אשתו, ושוב אינו יכול להפר את אותם.

לשליח: אי משכחת דמיגרשה, קדיש לי, אם תמצא אשה שהיא מגורשת בשעה שאתה בא לקדש לי – קדשנה לי.

ואם כן חזרה קושיא למקומה, למה מותר המשלח לשאת אשה שאחותה היתה נשואה בשעת מינוי השליחות, ואף שנתגרשה לאחר מכן!?

אלא אמרי בני הישיבה לפרש, שאכן אין השליח יכול לקדש אשה שהיתה נשואה לאיש בשעת מינוי השליחות, אלא שאין הטעם משום אומדנא של דעת המשלח, אלא דינא הוא, ואפילו אמר המשלח לשליח בפירוש (1) שיקדש לו אשה שהיא נשואה עכשיו לכשתתגרש, אין השליח יכול לקדשה.

ומשום דלא מצי משוי איניש שליח אלא

שאומרת אשה לחברתה לושי לי קמח והפרישי חלה בעבורי, וגם תלמידים של בית רבן אומרים כן [לפונדקאיות שהם מתאכסנים אצלם, ראה "ארזי הלבנון"], ואיך תיעשה שליח בדבר הזה, הרי בשעת מינוי השליחות אין המשלחים יכולים להפריש חלה, שהרי אין מפרישין חלה מן הקמח?! והאריכו בזה, וראה גם ב"ארזי הלבנון".

ואומר רבינו תם, שיש ביד המשלח להביא עיסה מגולגלת ולומר "עיסה זו תהא חלה על הקמח לכשיהיה נילוש", ודבריו יהיו קיימים, ואין זה דבר שלא בא לעולם כיון שיש בידו ללוש ולגלגל את העיסה, [לדעת ה"אבני מלואים", התוספות עצמם חלוקים על דברי רבינו תם, ולדעת רוב המפרשים אין ביניהם מחלוקת, ראה כל זה ב"ארזי הלבנון"] ויש להסתפק בכוננת רבינו תם כספק המבואר לעיל באות א.

1. על פי הרא"ש; והאחרונים [מהרי"ט משנה למלך ומחנה אפרים] נחלקו בענין זה, הובאו דבריהם ב"ארזי הלבנון".

2. כן כתב הרא"ש בפירושו.

ויש לפרש כוונתו בשני אופנים:

האחד: אילו היה יכול לקדש דבר שלא בא לעולם אם כן חשוב הדבר שהמשלח יכול לעשות את המעשה היום, ויכול למנות שליח; וזה חידוש, שהרי אין המשלח יכול לקדש אותה עכשיו, ואין הוא עושה אלא מעשה קדושין בעלמא שעיקר חלותם היא לאחר שתתגרש, [וראה סוגיית הגמרא בהמשך לענין הפרה]. השני: אילו היה יכול הבעל לקדש לאחר שתתגרש, שוב ממילא היה יכול לעשות שליח שיקדש השליח היום לאחר שתתגרש, ושוב ממילא יכול השליח לקדשה אחר שתתגרש. ב. הקשו התוספות: והרי מעשים בכל יום

הכי — שמיעטה תורה את השליח — אף אפוטרופוס מצי מיפר.

ואילו נבי דיריה דבעל תניא⁽⁶⁾ [ואילו בבעל עצמו שנינו] שאין הוא יכול להפר היום את הנדרים שתדור אשתו, ובכל זאת יכול הוא לעשות שליח?!

שכך שנינו במסכת נדרים עה א: האומר לאשתו כשהוא יוצא מביתו:

"כל נדרים שתדורי מכאן [מאז שאצא] ועד שאבוא ממקום פלוני, יהו קיימין" לא אמר כלום.⁽⁷⁾

ואם אמר: כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבוא ממקום פלוני הרי הן מופרין, נחלקו תנאים בדבר:

רבי אליעזר אומר: מופר, והטעם מבואר במשנה שם, שהוא משום קל וחומר: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור.

וחכמים אומרים: אינו מופר, שכך אמרה תורה: אישה יקימנו ואישה יפירנו, הקיש הכתוב הפרה להקמה, כדי ללמד: את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר, ואת שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר, כמבואר טעם

תמזה הגמרא על יסוד זה שאמרנו בדין מינוי שליחות: ולא?! האמנם אין אדם יכול לעשות שליח בדבר שהוא לא יכול לעשותו בשעת מינוי השליחות?! והרי תא שמע לא כן:

דתניא: בעל — העומד לצאת מביתו למדינת הים, ומינה אפוטרופוס על נכסיו לזון את אשתו ובניו⁽³⁾ — האומר לאפוטרופוס שלו: "כל נדרים שתדור אשתי מכאן [מאז שאצא מכאן]⁽⁴⁾ ועד שאבוא ממקום פלוני שאני הולך לשם, הפר לה!"

ואכן הפר האפוטרופוס לה את נדריה, יכול יהו מופרין?

תלמוד לומר: "אישה יקימנו ואישה יפירנו", ולכך אמר הכתוב "אישה" שני פעמים⁽⁵⁾ כדי ללמד: "אישה" ולא השליח, דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר: הרי מצינו בכל מקום ש"שלוהו של אדם כמותו", ואף כאן יכול האפוטרופוס להפר בשליחותו של הבעל.

והשתא תיקשי מדברי רבי יאשיה ליסוד שנתבאר: שהרי טעמא דאמר רחמנא "אישה יקימנו ואישה יפירנו" למעט את השליח, לכן אין יכול האפוטרופוס להפר, הא לאו

3. רש"י בבא מציעא צו ב.

4. ולכן לא אמר "מיום זה", ר"ן נדרים עב ב.

5. ר"ן נדרים עב ב.

6. משנה היא במסכת נדרים עה א, ומתבאר כן על פי הר"ן שם.

7. הטעם בזה כתבו התוספות והרא"ש כאן: דהקמה בטעות היא, דשמא תדור בדבר שאין רצונו להקים.

והר"ן בנדרים שם כתב: משום שלא מצאנו בתורה קיום אלא בנדרים שכבר חלו, ואין ללומדם בקל וחומר כשם שנלמד לענין היפר, כי לענין היקם הסברא היא בהיפוך.

זה במשנה שם.

ומסיימת הגמרא את הקושיא מדברי רבי יאשיה על היסוד שנתבאר: (8)

קא סלקא דעתין של המקשה: כי אמר רבי יאשיה — שרק משום מיעוט הכתוב אין יכול אפוטרופוס להפר — **אליבא דרבנן** הוא שאמר את דבריו, **דאמרי רבנן: לא מצי הבעל מיפר** היום את נדרי אשתו שעדיין לא נדרה.

ומכל מקום סבירא ליה לרבי יאשיה, **דאי לאו דאמר רחמנא "אישה יקימנו ואישה יפירנו" אפוטרופוס היה מיפר.**

הרי למדנו: אף שהבעל עצמו אינו יכול להפר בשעת מינוי השליחות, יכול הוא לעשות שליח שיפר לאחר זמן.

ומשנינן: **ודלמא רבי יאשיה אליבא דרבי אליעזר** — הוא שאמר דמשום הכתוב **"אישה יקימנו ואישה יפירנו"** אין

האפוטרופוס יכול להפר — **דאמר: אף הבעל עצמו מצי מיפר** היום לכשתדור אשתו.

ומקשינן: והרי מיניה וביה מוכח שאין הבעל יכול להפר היום, **דאי הכי** כדבריך שאף הבעל עצמו יכול להפר היום לכשתדור אשתו, אם כן **למה לי לבעל לשויי שליח, ליפר לה איהו** [יפר לה הבעל עצמו] כשיצא לדרך?!

ומשנינן: לעולם אף הבעל יכול להפר היום, ולכן יכול הוא אף למנות את האפוטרופוס לכך, ומה שאין הבעל עצמו מיפר — כשהוא יוצא לדרך — לכשתדור אשתו, הוא משום דקסבר הבעל: **דלמא משתלינא או רתחנא** (9) **או מיטרידנא** [שמא אשכח או אכעס או שאהיה טרוד].

כלומר: אין הוא רוצה לסמוך על הפרתו כשהוא יוצא לדרך, שמא ישכח באותו זמן או שיהיה טרוד. (10)

8. ביארו התוספות, שאף מדברי רבי יונתן היתה יכולה הגמרא להקשות בפשיטות שהרי הוא סובר שאכן מיפר האפוטרופוס, אלא שניחא לגמרא להקשות גם מדברי רבי יאשיה.

9. נראה מדברי התוספות שאינם גורסים "או רתחנא", והר"ן בנדרים עג א גרס כגירסתנו.

10. א. הקשו התוספות: סוף סוף באותה שעה שהוא אומר לאפוטרופוס שיפר, ואז הרי הוא מיושב בדעתו, למה לא יפר לה אז, ואפוטרופוס למה לי?!

וראה בדבריהם מה שתירצו, וב"לקט הקוצרים" וב"אורח מישור" שביארו דבריהם, וראה גם בר"ן נדרים עג א שיישב באופן אחר.

ב. בגמרא בנדרים עב ב, נסתפק רמי בר חמא אם בעל יכול להפר בלי ששמע את נדרי אשתו, [ולהלכה כתב הר"ן שם שאין צריך שמיעה], ורצתה הגמרא שם להוכיח ספק זה ממחלוקתם של רבי יאשיה ורבנן באפוטרופוס, כי אם תמצי לומר שצריך שמיעה, איך יפר האפוטרופוס בלי שמיעה של הבעל.

והקשה הר"ן שם, והרי כשם שהאפוטרופוס שלוחו של הבעל להפרה, כן יהא הוא שלוחו לשמיעה, ומה היא הוכחת הגמרא?!

וביאר את כוונת הגמרא על פי המבואר בסוגייתנו, שאין הבעל יכול למנות שליח להפרה אם הוא עצמו אינו יכול להפר בשעת מינוי השליחות, והיינו דמקשה הגמרא אם תמצי לומר שצריך שמיעה, הרי נמצא שאין הבעל יכול

מתניתין:

האומר: "הרי עלי לגלח חצי נזיר", ושמע חבירו ואמר: "ואני ועלי (11) לגלח חצי נזיר".

הרי זה הראשון מגלח נזיר שלם, וזה השני מגלח נזיר שלם, דברי רבי מאיר, ובגמרא יתבאר.

וחכמים אומרים: זה מגלח חצי נזיר, וזה מגלח חצי נזיר.

והוא הדין שנחלקו כשאמר אחד "הרי עלי לגלח חצי נזיר". (12).

גמרא:

אמר רבא לבאר את מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים:

הכל רבי מאיר וחכמים — מורדים:

דכל היכא דאמר: "חצי קרבנות נזיר עלי",

שחצי קרבן בלבד הוא דמיייתי [מביא הוא], כי היות והרחיק את תיבת "חצי" מ"נזיר", משמע שאין "חצי" מתיחס לנזיר אלא לקרבנות, ולכן מתחייב הוא בחצי הקרבנות וכפי שאמר.

והכל מודים שאם אמר "קרבנות חצי נזיר עלי" — דמשמע: קרבנותיו של "חצי נזיר" אני מקבל עלי, שהרי הסמיך תיבת "חצי" ל"נזיר" — שכוליה קרבן בעי לאתווי [מביא הוא את כל קרבנותיו של נזיר].

ומאי טעמא אם חייב עצמו בקרבנותיו של "חצי נזיר" הרי הוא מחוייב בקרבן שלם?

משום דהא לא אשכחן נזירות לפלגא [אין חיוב שום חצי נזיר בעולם], ולכן הוי כאילו קיבל עליו קרבנות נזיר שלם.

וכי פליגי רבי מאיר וחכמים:

באופן שאמר בלישנא דמתניתין [בלשון הנשנית במשנתנו], דהיינו שאמר: "הרי עלי לגלח חצי נזיר" הוא דפליגי.

12. א. כתבו התוספות על מה ששינונו במשנה: "ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר", דבכדי נקט התנא את השני, שהרי אף בראשון נחלקו רבי מאיר וחכמים.

אבל המפרש כתב: "וחכמים אומרים: יביאו שניהן קרבנותיו של נזיר אחד, ויהיו פטורין, שהרי לא נזרו כל אחד אלא חצי נזיר", ובגמרא בד"ה אמר רבא כתב "ובין שניהן מביאין קרבן דנדר אחד הוא".

ולדעת המפרש משמע שצריכים יחד להביא קרבן אחד, אבל לדעת התוספות אינו כן, וברמב"ם [נזירות ח כ] מבואר כהתוספות, שכתב "זה מביא חצי קרבנות איזה נזיר שירצה, וזה

להפר היום, שהרי לא שמע, ואם כן איך הוא ממנה שליח.

11. בגמרות שלפנינו הגירסא היא "עלי", אבל התוספות לעיל יא ב ד"ה ושמע ציטטו את משנתנו "ושמע חבירו ואמר ואני ועלי", וכן הוא במשניות שבמאירי, ובמאירי עצמו; וכן נראה בפשוטו מן הסוגיא לעיל יא ב, [ושם נתבאר, שאף על פי שכבר אמר "ואני", דרך בני אדם לכפול לשונם ולומר שוב "ועלי לגלח חצי נזיר"]; וכן הוא לשון הרמב"ם [נזירות ח כ] "ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר", אלא שהלחם משנה כתב שם, שהגירסא הנכונה "ואני עלי".

ומשום שבלשון זה מתיחסת תיבת "חצי"
ל"עלי", וכאילו אמר "חצי קרבנות נזיר
עלי", והיה לו להתחייב לכולי עלמא רק
בחצי קרבנותיו של נזיר; אלא שמכל מקום
נחלקו בדבר רבי מאיר וחכמים, ומשום
שאנו מחלקים את דבריו לשנים:

א. "הרי עלי לגלח" דמשמע גילוח שלם.

ב. "חצי נזיר" שעל ידי זה משמע שלא
נתחייב אלא בחצי קרבנותיו של נזיר.

ורבי מאיר סבר:

כיון דאמר את הדיבור הראשון: "הרי עלי
לגלח" — כבר איחייב אכוליה קרבן נזירות
כי "תפוס לשון ראשון".

וכי קאמר "חצי נזיר", לאו כל כמיניה.
וכשאמר "חצי נזיר" דמשמע שרק חצי
מקרבנותיו של נזיר נתחייב, אינו יכול
לסתור את דבריו הראשונים.⁽¹³⁾

ואילו רבנן סברי: נדר ופתח עמו הוא
[נתבאר בדף ט א].

מתניתין:

מי שאמר: "הריני נזיר לכשיהיה לי בן",
ונולד לו בן, הרי זה נזיר.⁽¹⁴⁾

אבל אם נולד לו בת⁽¹⁵⁾ או טומטום [ערוותו
מכוסה] ואנדרוגינוס [או אנדרוגינוס שיש לו

כמיניה, והוי כאומר "קרבנות חצי נזיר עלי"
דמייתי קרבן שלם, סתמו כוונתם ולא פירשו.

14. בגמרא פריך על זה "פשיטא".

15. נתבאר על פי ה"בית יוסף" בתשובה [דיני
כתובות סימן א, הובא ב"תוספות רבינו עקיבא
איגר וב"ארזי הלבנון"], שכתב: דבעלמא אף בת
היא בכלל בן, ומה ששינוי כאן שהבת אינה
בכלל, הוא משום מה שכתבו התוספות:
"פירוש, הודאה ושבח להקב"ה שחנני וזיכני
ונולד לי בן", ולכן הבת אינה בכלל, [ולזה
נתכוונו התוספות]; וב"ארזי הלבנון" הביא גם
בשם המבי"ט [חלק א סימן קב] שרק כאן הבת
אינה בכלל, משום שהכל עצבים בה, ולא אל
הילד הזה התפללתי; ולשון התוספות בטעם
הדבר שאין בת טומטום ואנדרוגינוס בכלל,
דהוא משום: "דזה לא מחשב" [על פי ברכת
ראש].

אבל הרע"ב כתב: דבלשון בני אדם לא
מיקרי בן אלא זכר ולא בת או טומטום

מביא חצי קרבנות איזה נזיר שירצה".

ב. הרמב"ם שם הזכיר ענין הפקחות שנשנית
במשנה לעיל גם בדין זה, וכתב "זה מביא חצי
קרבנותיו של זה, וזה מביא חצי קרבנותיו של
זה, וכל אחד מהן משלים קרבנותיו אם היו
פקחין", וראה מה שביאר הרדב"ז, וראה "ספר
המפתח".

13. א. נתבאר לפי פשטות לשון הגמרא
והתוספות; אלא שהדברים תמוהים, כי הוא
מפרש את דבריו ואין כאן סתירה בין הדברים
עד שנאמר "תפוס לשון ראשון" [וכעין זה הרי
מבואר לעיל ט א גבי "הריני נזיר מן הגרוגרות",
שלכלי עלמא "אף בגמר דבריו אדם נתפס" כיון
שאינו סותר דבריו הראשונים אלא מפרשם, ראה
שם! ?]

וראה מה שהביא בזה ב"ארזי הלבנון" בשם
שו"ת חקרי לב.

ב. בתוספות כתבו: דכיון דאמר "הרי עלי
לגלח" מיחייב בכליה קרבן לרבי מאיר ד"תפוס
לשון ראשון", וכי אמר "חצי נזיר" לא כל